

3.14

Diddeléng a schwé'erer Zäit

D'Geschicht vun der Lëtzebuenger Jugend am 2te Weltkrich.

Animateur :

Här Bei eis am Studio méi all Méiden Owend déi Häre fir Weirich a Jos Bourck

An der läschter Sendung hu mir hé'eren wéi, no der Militärverwaltung de Gauleiter Gustav Simon sech zu Lëtzebuerg établiert hat a mat senger bronger Pescht, duerch Verordnungen, alles wat Lëtzebuergesch war ofgeschäfft an duerch Nazi-Doktrinen ersat huet. Fir d'éischt mat gudde Wieder, Propaganda a Plakat-Aktiounen, wat awer fir d'Nazien ké Succès gouw. Dono mat Drock dé vu Mount zu Mount, kann é bal soen ^{an. D'Komm. fir D'Komm.} méi stark gouw an den 23. Mée 1941 mat der Aféierung vun obligatoreschen Arbechtsdingscht éen éischt grousst Verbriechen un dem lëtzebuenger Vollek war.

Här Weirich, secher zielt Dir a énger nächster Sendung wéi et am Arbechtsdingscht-RAD hun d'Preisen dat genannt- war, awer wéi war et héi heem vum Mee 1941 bis zur Aféierung vun der Wehrmacht, den 31. August 1942 ?

Weirich :

Wéi de Gauleiter den obligatoreschen Arbechtsdingscht am Mee 1941 agefoert hat, hun d'Lëtzebuenger am Alleméngen dést nach nët ze vill tragesch geholl. Et ass ugeholl gin dass "d'Arbecht" wéll dat sollt et jo sin, déne jonke Borschten a jonke Meedercher nët all ze vill kennt schueden. Déne Wénegsten war et deemols bewosst das den RAD éng Virausbildung fir an d'Wehrmacht war. Et konnt och nach ké ^{gesinn}, dass wéi d'Situatiounen un de Fronten émmer méi kritesch fir Deitschland gouw RAD Einheiten fir d'Partisanenbekämpfung age sat gouwen. a Speziell ^{fir ons} fir ons Meedercher den RAD nët nëmmen e Lagerliewen a bei "de Bauer schaffe goe" ^{war} war, mä uschléssend de Krichshilfsdienst ^{mat} mat Schaffen an de Munitiousfabriken, ^{kann} ~~an~~ ^{de} Bombardementer ^{ausgesot} ~~waren~~, an a bombardéiert Stied opraumen ^{hu} ~~hu~~ misse goen.

Wéi gesot, an der nächster Sendung kënne mir méi an Détailler vum Liewen am RAD ^{goen} ~~goen~~ ^{zeréck kommen}

Ech wéllt awer nach éng Kéer zeréckblécken a weisen wéi d'Lëtzebuenger an och d'Jugend sech géngt d'Nazifizierung gewiert hun.

Esou gouw schon ¹⁹ ~~19~~ ⁴¹ ~~41~~ ^{an} ~~an~~ de lëtzebuenger Mënzen, déi jo hätte misse géngt RM émgetauscht gin, de Kapp vun der Groussherzogin oder déi aner Säit de lëtzebuenger Wappen eraus geschnidden, éng Spéngel dru geléed an am Knapplach vum Paltong oder op der Blus gedroen. Dést als Protest géngt den Ennerdrécker. De Preisen ass dat natirlech nët gangen an den Dréer vum lëtzebuenger Ofzéchen gouw opgefuerdert et erof zehuelen. A Wann dat dann nët ^{geschouch} geschouch ass d'Spéngel erof gerappt gin. Spéziell déi sougenannten Stoestruppen vun der VDB ^{waren} ~~waren~~ héi ganz stark wa se als Grupp vis-à-vis vun éngem énzelen ^{stungen} ~~stungen~~. Oder och hu se ^{et} ~~et~~ ^{systematesch} gemat :z.B. sech beim Schmelzer-Portal postéiert a wann dann d'Arbechter oder d'Beamten bei Schichtwiessel eraus kummen ass kontrolléiert gin wien esou éng Spéngel géw droen. A méi wéi éng Kéer kum et dann zou Kleppereien, an esouguer och zu Verhaftungen. Dat selwecht gou och Sondes no de Masse gemat, an d'Leit gouwen op der Kirchentrap iwerfall an d'Spéngelen erof gerappt.

Bei énger anerer Gelegenheet kum et och zu öffentlèche Protester. Den 19.ten Oktober 1941 wollten ^{mä} ~~mä~~ ^{le} ~~le d'Preisen d'Denkmal vun der Gölle Fra zerstéieren. Dofir hate ^{sie} ~~sie~~ éng Dampfwalz erbei gefoert a mat Stréck déi em de Sockel geluecht gouwen sollt dat ganz zu Fall bruecht gin.~~

Awer Stréck hun nët duergehalen a sin zerrass. Dëst natirlech ënnert dem frenétëschen Jubel vu de ville Leit déi sëch afond hate Och u Protestausriff a Protestgesank huet ët nët gefélt. Spéziell d'Jugend war bei dësen Protestaktiounen aktiv an d'Studenten aus dem Kollëch hate sëch a Gruppen zesumme gestallt a vun do aus nët mat déne feinsten Ausdréck hir Roserei eraus geloss.

Drei Deeg dono den 21. ten Oktober ^{hunn dunn} d'Widderhuelen vun selwëchtem Sënario. Natirlech waren nach méi Leit do. Aus Erfahrung geléiert machen d'Preisen d'Stréck des Kéer uewen um Pylon ronderëm d'Fëss vun der Gölle Fra fest. An ënnert engem fiertelëche Protestskäre ^{hunn} fällt de Pylon mat dem Freiheetssymbol. Och d'Preisen hate sëch préparéiert an VDB Schléertruppen waren mat Knöppelen do an hun drageschloen. Vun der preisescher Sicherheitspolizei SD genannt gouwen éng Réi vu Verhaftungen virgeholl.

Nët nëmmen dass et duerch Veruerdung verbuede war auslännesch Radiosender ze lauschteren mä esoubal e Lëtzebuenger verdächtig konnt ginn, gouw séi Radio beschlagnahmt. A wëll bäl all Lëtzebuenger verdächtig konnt ginn, ware geschwënn an allen Uertschaften en extra'e Sall dofir, voll vu Radio'en.

Den 12.ten Februar 1941 adresséiert de Gauleiter sëch spéziell un d'Jugend an erlabt hir sëch freiwëlleg an den Arbechtsdingscht ze mëllen. Natirlech fällt keen ^{hunn} bis op ganz wéneg Ausnahmen, op dëst Gesabbels eran. Déi sëch gemëllt hate ware méischtens jonk Preisen also Deitscher déi hei zu Lëtzebuerg geliewt hun.

^{vun dert} Méi klug gin aus dëser erfolgloser Erfahrung uerdnet de Gauleiter den 4. Mee 1941 den obligatorëschen Antrëtt an d'Hitler Jugend (HJ) vun alle Jugendlëcher teschend 17 a 25 Joer. Wien sëch kann derlanscht drécken mëscht ët. Awer spéziell op d'Studenten gëtt starken Drock ausgeübt. Wien sëch nët an d'HJ mëllt, flitt vun der Schoul. A vill Studenten ginn dem Drock nët no; losse sëch aus dem Kollëch a Industrieschoul erausgeheien, gi bei de Bauer schaffen a méngen esou aus dem Verké'er ze sin.

Den 23. te Mee 41 kënnt dunn Veruerdung iwert den obligatorëschen RAD. Fir d'ëscht musse sëch déi ageruffe Joergäng op hirer zouständeger Geméng mëllen. Dono kum de Musterungsbefehl. Vunn elo un flüchte schon vill Jugendlëch an d'Frankreich fir esou nët agezunn ze ginn.

Losse mer hei och emol kucken wei ët an der Welt ausgesinn huet.

Den 4. Juni 1941 organiséiert den Tito de bewaffneten Opstand a Montenegro géngt déi preisesch Besatzungsmacht a Jugoslawien. Et ass den Ufank vum Tito séngem Partisanekrich déi den preiseschen Oberkommando vill Kappbrieches gemât huet a wou jo och Lëtzebuerge Jongen am RAD an an der Ausbildung agesât, a verwond gouwen an och gefall sin.

Den 22. ten Juni 1941 start den Hitler sein Iwerraschungsgrëff op Russland. Mat 3 Milliounen Zaldoten op énger Bréd vun 1.400 km iwerfällt ^{hunn} d'UDSSR.

Rumänien an och Italien erklären Russland de Krich.

Den 26. Juni trëtt och Finnland an de Krich mat Russland an erhoff esou séng a Russland ofgetruede Gebidder erëm zekréen.

Schon den 16. te Juli dat selwescht Joer stinn déi deitsch Truppen zu Smolensk. Eng Uertschaft déi och vill lëtzebuenger Zwangsrekrutiert kenne léieren. Awer dunn, ^{hunn} um Réckzuch mat der Wehrmacht.

E Mount dono stinn déi deitsch Truppen um Schwarze Mier. Den 27.ten August gëtt den DNIEPR iwerquert. Ech war derbei wéi dat wat nach Rëscht war vun den deitschen Russland-Truppen Enn 1943 erëm zeréck iwert den DNIEPR geflücht sin.

Den 8.ten September steet d'Wehrmacht an de Vieruerten vun Lénin-grad an den 19.ten September fällt Kiew. 665.000 russesch Zaldoten ginn ouni Verpflegung a Liewensmëttelen a Gefangenschaft gehalen.

Odessa fällt den 16ten Oktober 1941.

An dunn endlech éng gudd Meldung fir lëtzebuenger Oeren: den 25ten Oktober 1941 stoppen endlech d'Russen virun Moskau de Virmarsch vun der Wehrmacht an den 3ten November start d'russesch Arméi d'Gegenoffensiv fir Sébastopol ze verdédegen.

Den 5ten D'ézember 1941 fängtdéi gudd geplangten russesch Offensiv un der "Kalinenfront" un. Héimadde war entgültig dem Hitler séi Blitzkrieg "Barbarossa" um Énn. Zenter Ufank August haten d'Amérikanner an d'Engländer de Russen massech a wichteg Krichsmatérial geliwert.

Awer nach e wichtige Datum an dësem Krichsgeschéhen-Komplex ass de 7ten D'ézember 1941. Dësen Dâg gëtt d'amerikanesch Pazifikflott zu Pearl Harbour iwerraschend vun Japaneschen Flieger ugegrat. 19 schwéier Schëffer doerënner 5 Schluechtschëffer an um Buedem 188 Flieger gin zerstéiert. De Mënscheverloscht ass enorm.

Elo den 11ten D'ézember erklären Deutschland an Italien och Amérika de Krich.

Awer ërem zeréck op Lëtzebuerg.

Den 10ten Oktober 1941 wëllt de Gauleiter d'Lëtzebuenger eraléien. Ennert énger esougetarnten "Persounenstandsaufnahme" soll op dréi gestallte Froen mat deitsch geäntwert gin. An zwar op "Staatsangehörigkeit" - "Volkstum" a "Muttersprache". Awer d'Lëtzebuenger hate schnell d'Fâl erkannt an zu 90 % gouw 3 x matt "lëtzebuerg" geäntwert. Esoubal d'Nazibonzen dëst erkannt hâten a fir s'ch éng offiziell Blamage ze erspueren gouw kuerzerhand d'Aktioun ofgeblossen.

Dëst war e groussen Erfolleg vir d'Lëtzebuenger géngt den Okkupant

- Musek -

Animateur : Här Benoit wéi war dann Zäit téschend der Aberuffung an den obligatoreschen RAD an an d'Wehrmacht zu Diddeléng. ?

Benoit : Wéi de Komerod Weirich Jos schon erfirgestrach, hu s'ch d'Jongen déi 1920 gebuer waren an der Geméng musse mëllen, nodem den RAD agefoert war. Dono krut jiddereen e Musterungsbefehl heem geschéck a mir Diddelénger hu mussen op Esch an d'Musterung.

Déi Éischt vum Joergang 1920 waren fir den 15ten Juli geruff. Bis den 29ten Juli sollt ganz Musterung vun dësem Joergang ferdeg sin. Musterung war am âle Stadhaus, haut de Centre Mercure.

Laut Begleitschreiwem vum Musterungsbefehl sollt jidderéien mat kurz geschniddelem Hoer s'ch präsentéieren. Natirlech huet keen dru geduecht fir dem Folleg ze léschten.

Obschon ët fleit nët jidderéngem ganz wuel war, hu mir dat ganzt awer nët esou seriös geholl wéi déi gradé'ert Preisen vum RAD béi hinnen am Reich ët gewind waren. U Witzer an ^{der} déer bekannten lëtzebuerger Ausdréck huet et net gefélt.

Beim Dokter ass och ze soen kéen duerchgefall an all ware mir "diensttauglich" Nëmme Jongen déi du schon an der Gallerie oder ob bestëmmte Plazen op der Schmelz geschafft hun gouwen zeréckgesat. Fir d'Studenten gouw kéng Ausnahm gemat a wien op d'Uni wollt goen hat missen virdrunn séng Arbeitsdienstzeit ofgelécht hun.

D'Meedercher vum Joergang 1920 gouwen an der Zeit vum 25ten August bis den 3ten September 1941 gemustert. Wéll éng bestuete Fra nët agezu gouw, sin verschidden Hochzeiten virverluecht gin an esou war d'Meedchen virum RAD gerétt.

Den 20. ten November 1941 fänken d'Musterungen fir de Joergang 1921 un. Am Abréll 1942 mussen d'Joergäng 1923 an 1924 sèch fir d'Musterung am Stadhaus mellen.

Déi Eischt Stellungsbefehle fir de Joergank 1920 gin den 29. ten September eraus, an Ufanks Oktober gin se a verschiddenen Etappen agezunn.

An der nächster Emissioun schwätze mir e bëssen wéi et am RAD war.